

HAZELWORM

De Hazelworm doet als pootloze hagedis een beetje denken aan een kleine slang (foto: Hugo Willocx).

Beschrijving

Hazelwormen lijken op slangen maar zijn eigenlijk pootloze hagedissen. Ze onderscheiden zich het beste van slangen doordat ze de oogleden kunnen sluiten (slangen kunnen dat niet) en door hun hele kleine, gladde, ronde schubben. Gemiddeld worden ze tot 30 cm lang, met uitschieters tot 45 cm. Vrouwtjes worden doorgaans iets groter dan mannetjes. Een volledig intacte staart is meestal langer dan de rest van het lichaam. De kop gaat vloeiend over in de romp en de romp gaat vrijwel onzichtbaar over in de staart. Hazelwormen zijn erg variabel gekleurd: van hazelbruin, goudkleurig tot loodgrijs. Vrouwtjes zijn meestal bruin, met een scherpe scheiding tussen de lichtbruine rug en de donkere, leigrijze tot zwarte flanken en buik. Over de rug loopt doorgaans een donkere, centrale rugstreep. Mannetjes zijn egaler gekleurd en de scheidingslijn tussen rug en flanken is minder scherp afgetekend. Sommige mannetjes hebben onregelmatig verspreide, blauwachtige vlekken op de rug en flanken. Op basis van de kleur en de tekening op de rug en flanken is het vaak mogelijk om beide geslachten van elkaar te onderscheiden, maar deze methode is zeker niet altijd 100% betrouwbaar.

Pasgeboren jongen zijn opvallend goud- tot zilverkleurig op de rug, met een duidelijke, donkere rugstreep en een scherpe overgang tussen de donkere onderzijde, net zoals bij volwassen vrouwtjes. Pas tegen het einde van het tweede levensjaar of aan het begin van het derde levensjaar wordt het mogelijk om beide geslachten van elkaar te onderscheiden op basis van de kleurtekening.

Levenswijze

Hazelwormen leiden een verborgen leven. Het grootste deel van de dag houden ze zich schuil in de vegetatie, onder stenen, boomstronken, planken, stukken hout, boomschors of in een holte. Ze zonnen wel, maar ook dan liggen ze vaak goed weggestoken in de vegetatie, onder plastic zakken of weggegooid bouwmetaal. Vanaf midden maart ontwaken de mannetjes uit winterrust, vrouwtjes en subadulte dieren volgen iets later, meestal in april. Hazelwormen zijn geslachtsrijp van zodra ze een totale lengte hebben bereikt van 25 tot 27 cm. De mannetjes halen deze lengte in hun derde levensjaar, de vrouwtjes als ze 4 of 5 jaar oud zijn. De paringen vinden soms al in april, maar meestal in mei plaats. Hierbij bijt het mannetje het vrouwtje in de nek en kronkelt hij zijn lichaam rond dat van het vrouwtje. De beet van het mannetje laat een paringslitteken na dat enige weken zichtbaar blijft. Mannetjes vechten om de vrouwtjes en kunnen elkaar daarbij verwonden. De ontwikkeling van de embryo's begint in juni en de dracht duurt ongeveer 11 tot 13 weken, tot in augustus - september. Vooral in juli liggen drachtige vrouwtjes vaak op open plaatsen te zonnen om de ontwikkeling van de embryo's te stimuleren. Hazelwormen zijn eierlevendbarend: de (6 tot 12) eieren ontwikkelen zich in het moederlichaam en de jongen worden geboren in een dunne eierschaal die enige seconden of minuten na de geboorte scheurt. De jongen zijn meteen zelfstandig. De meeste vrouwtjes planten zich slechts om de twee jaar voort. Eén tot twee maanden na de geboorte van de jongen zoeken Hazelwormen hun ondergrondse winterverblijfplaats op. De winterslaap begint doorgaans in oktober. Soms vindt gezamenlijke overwintering plaats met andere reptielen (Hazelwormen, Levendbarende hagedissen) of amfibieën (Gewone pad, Vuursalamander).

Biotoop

Hazelwormen kan je vinden in allerlei min of meer vochtige gebieden met dichte vegetatie. De voorkeur gaat uit naar loofbossen of gemengde bossen, waarbij vooral de overgangszone tussen bos en meer open vegetaties erg in trek zijn: langs bospaden, in kapvlaktes of in bosranden en houtwallen. Via weg-, spoorweg- en kanaalbermen weet de soort ook tot in steden en dorpen door te dringen. Volkstuinjtes en ruderaal terreinen vormen een geschikt habitat. Hazelwormen kiezen vooral voor leefgebieden met voldoende gevarieerde structuur in de vegetatie, met holen en gaten in de zachte grond, met stenen, afval, mos of andere dichte bodemvegetatie waarin de dieren kunnen graven. Door deze structuurvariatie kunnen de dieren hun temperatuur regelen zonder in alle openheid te hoeven zonnen.